

9. desember 2004

Greiðsluafkoma ríkissjóðs janúar - október 2004

[Mánaðaruppgjör ríkissjóðs](#) fyrir fyrstu tíu mánuði ársins liggur nú fyrir. Við samanburð á afkomu ríkissjóðs fyrri ára verður að hafa í huga að mánaðaruppgjörið er nú með breyttu sniði og hefur framsetning afkomuþýrlirts verið færð nær almennum sjóðstreymisþýrlirtum. Þetta hefur þau áhrif að gjöldin verða um 5 milljörðum króna hærri og því ekki samanburðarhæf við fyrri ár. Skatttekjur ríkisins eru hins vegar gerðar upp með sambærilegum hætti og áður.

Samkvæmt októberuppgjöri reyndist handbært fé frá rekstri neikvætt um 2,8 milljarða króna sem er 16,3 milljörðum betri staða en á sama tíma í fyrra. Áætlun gerði ráð fyrir um 13,9 milljarða króna lakari stöðu. Skýringin er sú að tekjur hækka um 12,7 milljarða umfram hækkan gjalda. Hreyfingar á viðskiptareikningum reyndust 1,1 milljarði hagstæðari en gert var ráð fyrir.

Heildartekjur ríkissjóðs námu 228,7 milljörðum króna á fyrstu tíu mánuðum ársins og hækkuðu um 17,2 milljarða frá sama tíma í fyrra eða um 8,1%. Þar af námu skatttekjur ríkissjóðs 212,7 milljörðum króna og aðrar rekstrartekjur 15,7 milljörðum króna. Hækkun skatttekna frá fyrra ári nam 14,9% sem jafngildir 11,6% raunhækkun. Skattar á tekjur og hagnað námu 66,9 milljörðum króna og hækkuðu um 11 milljarða frá sama tíma í fyrra. Þar af hækkaði tekjuskattur einstaklinga um 5,5 milljarða, tekjuskattur lögaðila um 4,2 milljarða og fjármagnstekjuskattur um 1,3 milljarða króna. Innheimta tryggingagjalda nam 22,7 milljörðum króna sem er 10,3% aukning frá sama tíma í fyrra. Til samanburðar má geta þess að launavísitala Hagstofunnar hækkaði um 4,5% á þessu tímabili og almennt verðlag um 3%. Innheimta eignaskatta jókst einnig frá síðasta ári eða um 25,9% sem jafngildir 22,2% raunhækkun. Tekjur ríkissjóðs af virðisaukaskatti jukust um 8,8 milljarða króna frá sama tíma í fyrra sem jafngildir 9,7% raunhækkun. Innheimta annarra skatta á vöru og þjónustu jókst einnig eða um 8,6% að raungildi. Þetta endurspeglar áframhaldandi aukin umsvif í efnahagslífinu, einkum í neyslu-útgjöldum heimilanna.

Útgreiðslur fyrstu tíu mánuði ársins nema 233,3 milljörðum króna og hækka um 14,6 milljarða milli ára, en að teknu tilliti til breyttrar færslu gjalda nemur hækkunin um 9,6 milljörðum króna, eða rúmlega 4%. Hækkun milli ára kemur að langmestu leiti fram í félagsmálum, eða 11,6 milljarðar. Undir þann málaflokk falla nær 2/3 hlutar af öllum útgjöldum ríkisins. Þannig hækka greiðslur til heilbrigðismála um 4,1 milljarð, hækkun almannatrygginga nemur 2,7 milljörðum og 2,3 milljarðar eru vegna fræðslumála. Hækkun til atvinnu- mála, 2,5 milljarðar króna skýrist að mestu leiti af hækkan framlaga til vegagerðar. Á móti kemur að vaxtagjöldin lækka um 1 milljarð milli ára. Í heild eru greiðslurnar 1,5 milljörðum umfram áætlun fjárlaga að viðbættum fluttum fjárheimildum frá árinu 2003. Þar vegur þýngst að greiðslur til almennatrygginga eru 3,4 milljörðum umfram áætlun. Greiðslur til heilbrigðismála eru 1,6 milljörðum umfram áætlun fjárlaga. Útgjöld til samgöngumála eru 2,1 milljarði innan áætlunar þegar ónýttum heimildum fyrra árs er bætt við fjárlagaáætlun. Önnur frávik eru minni.

Fjárlög fyrir árið 2005 afgreidd á Alþingi

Fjárlög fyrir árið 2005 voru afgreidd á Alþingi 4. desember sl. Er ástæða til að vekja athygli á að vinnubrögð Alþingis og fjárlaganefndar eru nú mun markvissari en var fyrir nokkrum árum. Áður voru fjárlög afgreidd mun seinna í desember, gjarnan rétt fyrir jól og undir miklum þrýstingi og tilheyrandi næturfundum í nefndum. Má segja að bylting hafi orðið í vinnu við frumvarpið þar sem allar nauðsynlegar breytingar á tekjum og gjöldum komu við 2. umr. og engar breytingar voru gerðar á frumvarpinu við 3. umr. Frumvarpið lá því fyrir Alþingi fyrir umræðuna eins og það varð að lögum. Er það annað árið í röð sem frumvarpið er afgreitt með þessum hætti og má þakka það öguðu starfi Alþingis og fjárlaganefndar þar sem allar tímaáætlanir stöðust. Samstarf fjárlaganefndar og fjármálaráðuneytisins hefur einnig verið með

ágætum sem fyrr. Þá hefur flýtt fyrir að nú eru þjóðhagsforsendur fjárlaga byggðar á spám fjármálaráðuneytisins. Þannig er ekki lengur gert ráð fyrir að þjóðhagsforsendur frumvarpsins verði endurskoðaðar, frá því að frumvarpið var lagt fram í október til afgreiðslunnar í desember, nema það miklar breytingar verði í efnahagsmálum að kalli sérstaklega á endurskoðun. Ávinningurinn af því að frumvarpið er afgreitt fyrir en áður og að ekki eru gerðar breytingar við 3. umr. er: Í fyrsta lagi hafa þingmenn frumvarpið fyrir sér í endanlegri mynd fyrir lokaumræðu og umfjöllun verður því um heildar- niðurstöðu, stefnumörkun og efnahagslega þýðingu ríkisfjármálastefunnar. Í öðru lagi getur stjórnvísitala fyrir brugðist við ákvörðunum í fjárlögum og hafist handa við að gera rekstraráætlanir tímanlega. Í þriðja lagi kemst meiri festa í stjórn ríkisfjármála þar sem útgjaldamarkmið áttu til að slakna á síðari stigum áður fyrir.

Fjárlög fyrir árið 2005 voru afgreidd með 10 milljarða króna tekjuafgangi og er lánsfjárafgangur ríkissjóðs einnig áætlaður 10 milljarðar. Fyrirhugað er að ráðstafa honum til að bæta stöðu Lífeyrissjóðs starfsmanna ríkisins um 4 milljarða, greiða niður skuldir fyrir tæplega 4 milljarða og bæta stöðuna við Seðlabanka Íslands um rúmlega 2 milljarða króna.

Efnahagsspá OECD

Samkvæmt nýbirtri [efnahagsspá OECD](#) hefur hægt á hagvexti í heiminum að undanförun, meðal annars vegna áhrifa herra olíuverðs. Hagvaxtarspá OECD er örliðt lægri en spá Alþjóðagjaldeyrissjóðsins frá því í september en mestur er munurinn á spám fyrir evrusvæðið og Japan en lítil breyting á spá fyrir Bandaríkin.

	Hagvöxtur			Verðbólga			Atvinnuleysi		
	2004	2005	2006	2004	2005	2006	2004	2005	2006
Evrusvæði	1,8	1,9	2,5	1,9	1,7	1,8	8,8	8,6	8,3
Bandaríkin	4,4	3,3	3,6	2,0	1,8	1,7	5,5	5,3	5,1
Japan	4,0	2,1	2,3	-2,3	-1,3	-0,3	4,8	4,5	4,2
Ísland	5,9	5,2	4,8	3,1	3,9	3,9	3,1	2,9	2,6

Í spá OECD kemur fram að hækkun olíuverðs hafi haft töluverð áhrif á væntingar neytenda og fyrirtækjastjórnenda enda mikið fjallað um þróun á olíumörkuðum í fjölmiðlum. Það hafi hins vegar sýnt sig að olíuverð hafi ekki nærri því eins mikil áhrif á hagvöxt og það gerði áður og að það hafi ekki haft áhrif á kjarnaverðbólgu.

Hagfræðingar OECD telja aðaláhættuþáttinn í spánni vera þróun olíuverðs en ef það helst hátt áfram eða hækkar enn frekar gæti það haft meiri áhrif á hagvöxt, verðbólgu og atvinnuleysi en spálikön OECD sýna. Meðal annarra áhættuþátta er halli á ríkisfjármálum víða og viðvarandi viðskiptahalli í Bandaríkjunum.

Efnahagsspá OECD fyrir Ísland hefur verið hækkuð og er nú gert ráð fyrir 5,9% hagvexti hér á landi í ár, 5,2% á næsta ári og 4,8% árið 2006. Þetta er meiri hagvöxtur en gert er ráð fyrir í síðustu spá fjármálaráðuneytisins sem hljóðar upp á 5½% hagvöxt í ár, 5% á næsta ári og 4½% árið 2006.

Hagfræðingar OECD áætla að verðbólga hér á landi verði 3,9% næstu tvö árin og að hún muni á einhverju tímabili fara yfir 4% þolmörk Seðlabankans. Einnig er gert ráð fyrir að viðskiptahalli geti nálgast 12% af VLF. Áréttað er að þörf sé á umtalsverðum vaxtahækkunum til að sporna við ofþenslu og að gæta þurfi aðhalds í ríkisfjármálum. Tímasetning skattalækkana er ekki góð að mati OECD og betra hefði verið að fresta þeim. Helstu áhættuþættir í spánni eru taldir ónógt aðhald í ríkisfjármálum og að verðbólga og launahækkunir fari úr böndunum.

Tekjur ríkissjóðs jan-október		
	2002-2003	2003-2004
12 mánaða breytingar, %		
Skatttekjur alls	6,3	14,9
Skattar á tekjur og hagnað	2,5	19,8
Tryggingagjöld	10,4	10,3
Eignarskattar	-15,9	25,9
Veltuskattar	9,8	12,6
Tekjur alls	10,8	8,1

Gjöld ríkissjóðs jan-október		
	2002-2003	2003-2004
12 mánaða breytingar, %		
Almenn mál	2,2	7,2
Félagsmál	12,7	8,3
Atvinnuáætlun	10,1	7,4
Vaxtagjöld	-24,0	-8,0
Önnur útgjöld	15,6	-0,6
Gjöld alls	8,2	6,7

Afkoma ríkissjóðs jan-október		
	2003	2004
M.kr.		
Handbært fé frá rekstri	-19.139	-2.848
Hr. lánsfjárfjöfnuður	1.475	6.425
Afborgun lána	-30.654	-30.856
Br. lánsfjárfjöfnuður	-35.429	-30.680
Lántökur	27.439	30.408
Greiðsluafkoma	-7.989	-272

Ýmsar hagtölur		
	2003	2004
12 mánaða breytingar, %		
Verðbólga - nóvember	2,5	3,8
Kjarnaverðb. - nóvember	3,1	3,3
Launavísitala - október	5,5	5,3
Heildarvelta janúar-ágúst	0,0	9,6
Smá velta janúar-ágúst	0,3	4,3
Atvinnuleysi - október	2,7	2,8